

Innst. S. nr. 8

(2004-2005)

Innstilling til Stortinget fra utenrikskomiteen

St.meld. nr. 48 (2003-2004)

Innstilling fra utenrikskomiteen om nordisk samarbeid

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Stortingsmeldingen om nordisk samarbeid er utarbeidet av Samarbeidsministerens sekretariat i samarbeid med Statsministerens kontor og alle departementene. Kapittel 1 er en generell innledning. Kapittel 2 omhandler nordisk europasamarbeid og nærområdene. Kapittel 3 behandler Regjeringens arbeid med nordiske grensehindringer. Kapittel 4 omhandler tverrfaglige saksområder. Kapittel 5 tar for seg det faglige samarbeidet i de ulike ministerrådene. Kapittel 6 omtaler nordisk samarbeid utenfor Ministerrådet. Kapittel 7 gir på anmodning fra Stortinget en tilbakemelding om Regjeringens oppfølging av fire rekommandasjoner fra Nordisk Råd.

Nærområdene og nordisk europasamarbeid

Nordisk Ministerråd har utarbeidet forslag til nye retningslinjer for samarbeidet med nærområdene. Disse skal behandles på Nordisk Råds sesjon i Stockholm 1.-3. november og gjelde for alle fagministerrådene. De innebærer at dagens nærområdeprogrammer for samarbeidsministrene legges ned fra og med 2006. Samarbeidet med de baltiske landene skal få en mer langsiktig og fullt ut jevnbyrdig karakter. Det skal få mer politisk innhold, og tradisjonell prosjektaktivitet skal reduseres. Det skal fortsatt satses på lokalt samarbeid gjennom utvekslingsprogrammer og kunnskapsutvikling samt nordisk-baltisk dialog om EU/EØS-spørsmål.

I retningslinjene for Nordisk Ministerråds samarbeid med Nordvest-Russland fremheves samordning med Arktisk Råd, Barentsrådet og Østersjørådet samt EUs

politikk og programmer. Det skal etableres et russlandsprogram fra og med 2006 der det legges vekt på demokratiutvikling, offentlig forvaltning, sosial og helse, barn og unge, likestilling, kultur, IT og markedsøkonomi. De viktigste virkemidlene vil være folk-til-folk-samarbeid, stipend- og utvekslingsordninger og trepartssamarbeid Norden-Russland-Baltikum.

Nordisk Ministerråd brukes i økende grad som ramme for uformelle samråd om EU- og EØS-spørsmål. Som en forlengelse av dette er det nå i regelen uformelle nordisk-baltiske EU-statsministermøter før møtene i Det europeiske råd. De nordiske landene utenfor EU - Norge og Island - skal holdes underrettet. EUs nordlige dimensjon tillegges vekt fra norsk side, og en er tilfreds med den nye handlingsplanen der hovedvekten legges på integrasjon mellom Russland og EU.

Under sommerens regjeringssjefsmøte i Østersjørådet fremkom ulike oppfatninger om hva utvidelsen av EU vil innebære for dette rådets rolle og betydning. Det polske formannskapet skal legge frem forslag til nytt mandat før utenriksministermøtet våren 2005. Regjeringen ønsker at samarbeidet i Østersjørådet fortsetter på de områder der dette er det naturlige forum og kan gi merverdi, herunder energi, bekjempelse av organisert kriminalitet, innsatser rettet mot barn i fare, grensekryssende samarbeid mellom lokale og subregionale myndigheter, IT og atomsikkerhet. På helseområdet har Østersjørådet under norsk ledelse levert gode resultater i arbeidet med smittevern. Her kan samarbeidet videreføres gjennom partnerskapet for helse og livskvalitet som ble etablert i fjor under EUs nordlige dimensjon. Regjeringen legger vekt på at Østersjørådet i fremtiden må være endringsvillig, fleksibelt og at man søker økt samarbeid og informasjonsutveksling mellom de forskjellige regionrådene.

Barentssamarbeidet har betydning som kontaktpunkt med Russland. Norge har formannskapet i Barentsrådet for 2003-2005, mens Västerbottens län leder arbeidet i Barents regionråd. Norge vektlegger

nærings samarbeid, utdanning, justissamarbeid, redningstjenestesamarbeid og helse og vil bidra til integrering av miljøhensyn i næringsvirksomheten. På miljøområdet er det knyttet særlige utfordringer til atomsikkerhet og økt petroleumsaktivitet på russisk side. Avtalen "Multilateral Nuclear Environmental Programme in the Russian Federation" (MNEPR) trådte i kraft i april 2004 og tilrettelegger for betydelig innsats knyttet til atomsikkerhet i nord. Det er også godt samarbeid med Russland innen kultur, ungdomspolitik, helse og transport. Regjeringen bidrar til økt subregionalt samarbeid gjennom støtte til Barentssekretariatet som knytter bånd mellom Nordvest-Russland og Nordland, Troms og Finnmark. 2005 vil bli utropt til "urfolksår" i regionen.

Det arktiske samarbeidet gis prioritet fra norsk side. I Arktisk Råd kan de nordiske landene trekke USA og Russland med i løsningen av felles problemer for nordområdene. Russland har formannskapet for 2004-2006. Handlingsplanen mot forurensning av Arktis (ACAP) er vedtatt forlenget med vekt på blant annet radioaktivitet, miljøgifter og støtte til russisk miljøforvaltning. USA, Norge og Danmark er de største bidragsyterne. USA leder arbeidsgruppen for vurdering av klimaendringene for naturmiljøet i Arktis (ACIA). Resultatet av arbeidet vil presenteres under ministermøtet i Reykjavik i november 2004. ACIA er den første regionale studie under FNs klimapanel (IPCC) og er viktig for de globale klimaforhandlingene. Norge er blant de store bidragsyterne, og det er satt av midler til å kommunisere ACIAs arbeid. Norge støtter også arbeidet med biologisk mangfold, marin forvaltning og arktiske levekår. En viktig dimensjon ved det arktiske samarbeidet er urbefolkningenes status som permanente deltagere. Norge viderefører den særskilte støtten til møtedeltagelse for urbefolkningene.

Det første møtet mellom utdannings- og forskningsministrene under Arktisk Råd fant sted i juni 2004.

Nordiske grensehindringer

Som del i oppfølgingen av Norrback-rapporten om "Nordboernes rettigheter" har Ministerrådet videreutviklet arbeidet med å identifisere og fjerne grensehindringer mellom de nordiske landene. Det er gjort en betydelig innsats for å styrke informasjonstjenestene til innbyggerne i Norden ved å øke tilgjengelighet, bedre etterrettelighet og opprette et nettverk for å sikre helhetlige samlede tjenester.

Det er tilført ekstra midler til grensehinderproblematikken og det er etablert et eget grensepolitisk sekretariat som skal sikre systematikk og målretting. Sekretariatet fungerer som base for den tidligere danske statsminister Poul Schlüter som i fjor ble utnevnt som særskilt representant for nedbygging av nordiske grensehindringer. Det blir en utfordring å ivareta den politiske oppmerksomhet, og utviklingen i Øresund-regionen vil gi indikasjoner på den politiske viljen og evnen til å fjerne unødvendige grensehindringer.

I Norge har Regjeringen bestemt at oppfølgingen av Norrback-rapporten skal gis systematisk prioritet og at

det ved behandling av nye lovforslag skal innarbeides henvisninger til lovgivning i andre nordiske land. Det legges vekt på at saker som angår nordisk samarbeid forelegges samarbeidsministeren.

Nordisk Ministerråd vil fremover prioritere grensehindringer for næringslivet. Næringsministrene skal under ministermøtet på Island i høst behandle konkrete forslag for å fjerne hindringer og dermed bidra til å etablere én grenseløs, konkurransedyktig region. Også innen utdanning og forskning har ministrene tatt stilling til en rekke anbefalinger for reduserte grensehindringer, herunder styrket informasjonsspredning når det gjelder studiefinansiering, gjensidig godkjenning av vitnemål for høyere utdanning, videreføring av avtalen om adgang til videregående utdanning og videreføring av overenskomsten om adgang til høyere utdanning. På trygdeområdet er det vurdert muligheter for å harmonisere ulike avtaleverk når det gjelder langvarig arbeidsuførhet og familieytelser, samt opplæring, rutiner og elektroniske verktøy for saksbehandlere.

På arbeidsmarkedsområdet foretas det en opprydding og åjourføring av eksisterende avtale i lys av at fire av de nordiske landene har tatt i bruk overgangsordninger ved utvidelsen av EU og EØS. Det nordiske arbeidsformidlingssamarbeidet videreutvikles, og formidlingsfeltet søkes utvidet til også å gjelde de baltiske landene. Videre har man kommet langt i arbeidet med å effektivisere reglene for folkeregistrering og tildeling av personnummer ved flytting til et annet nordisk land. Innen transportsektoren har en styrket de institusjonelle nettverkene mellom bransjeorganisasjoner og myndigheter og belyst problemstillinger knyttet til tollprosedyrer og momshåndtering. Innen byggesektoren er det bevilget midler til en handlingsplan for felles rammer og økt utbytte mellom de nordiske landene og mellom Norden, Baltikum og Polen. Denne planlegges sendt på høring til de respektive lands statsråder i høst.

Tverrfaglig samarbeid

Det har i perioden vært holdt to nordiske statsministermøter. Det er drøftet aktuelle EU/EØS-saker samt andre aktuelle utenrikspolitiske utfordringer. Statsministrene har også fattet beslutninger om utvidelse av det nordisk-baltiske samarbeidet bl.a. ved å invitere de baltiske land til å bli medlemmer av Den nordiske investeringsbank. Mulighetene vurderes nå for utvidet samarbeid med de baltiske land i andre nordiske institusjoner. Det er gitt tilslutning til partnerskapet med Russland om helse og livskvalitet som ble initiert av den norske statsministeren. Statsminister Bondevik har også tatt initiativ til et nærmere nordisk alkoholpolitisk samarbeid. Det var enighet om å be de ansvarlige ministre legge frem forslag til videre oppfølging av dette under forestående sesjon i Nordisk Råd.

De nordiske samarbeidsministrene vil i løpet av året ha hatt fem møter. Grensehinderproblematikken samt Ministerrådets samarbeid med Nordvest-Russland og de baltiske land er gjennomgående diskusjonstemaer. Videre har samarbeidsministrene ansvar for oppfølgingen av den nordiske strategien for bærekraftig utvikling. I Norge gjøres dette i samarbeid med Finansde-

partementet og berørte fagdepartementer. Strategien er revidert med vekt på de sosiale og økonomiske dimensjonene for å gi mer helhet til arbeidet med bærekraftig utvikling i den neste fireårsperioden. Den reviderte strategien forelegges de nordiske statsministrene høsten 2004 og står på dagsorden under forestående sesjon i Nordisk Råd. Samarbeidsministrene har i perioden også gitt en økt bevilgning til det arktiske arbeidet, vedtatt nye offentlighetsregler for Nordisk Ministerråd og vedtatt Ministerrådets budsjett for 2004 med en uforandret budsjetttramme i forhold til 2003.

Det nåværende islandske formannskapsprogram vektlegger demokrati, kultur og natur. Island har også arbeidet for å styrke samarbeidet i Vest-Norden, og dette temaet vil stå på dagsorden under forestående sesjon i Nordisk Råd. Der skal også den danske statsministeren redegjøre for hovedprioriteringene i det kommende danske formannskapsprogrammet. Etter anmodning fra Finland, skal Norge ha formannskapet i 2006 i stedet for 2007 for å unngå sammenfall med det finske EU-formannskapet. Den norske regjeringen innleder arbeidet med formannskapsprogrammet i 2005.

Det nordiske samarbeidet er et viktig instrument i Regjeringenes europapolitikk. Regjeringen vil bidra til et nært og fortrolig nordisk samarbeid om europeiske spørsmål og søke fellesnordiske standpunkter på områder med sammenfallende interesser. Det nordiske nettverket vil også anvendes i forhold til globale utfordringer og multilateralt samarbeid. Europaspørsmål utgjør en stor del av den nordiske dagsorden for så vel fagministrene som stats- og utenriksministrene. Nordisk samarbeid er i stadig forandring og må justeres i forhold til europeisk utvikling. Det utvidede nordisk-baltiske samarbeidet er en viktig dimensjon. Regjeringen er overveiende positiv til baltisk deltagelse i nordiske institusjoner, og det gjennomføres nå en dialog med de baltiske land om dette. Regjeringen legger også vekt på at EU engasjerer seg mer i nordområdene.

De seks nordiske og baltiske EU-medlemmer vil kunne få betydelig tyngde innen EU i spørsmål hvor de har felles holdninger, herunder i spørsmål om åpenhet, velferd, miljø, likestilling og krav til arbeidsmiljø. De nordiske statsministrene har tatt til orde for at ordningen med uformelle nordisk-baltiske EU-samråd før EUs toppmøter bør utvides til også å gjelde EU-fagministrene før møter i EUs ministerråd. Forbrukerspørsmål, miljø og likestilling nevnes spesielt. Det vil bli stadig mer aktuelt å ha samråd også med de baltiske landene.

I tillegg til uformelle samråd er det en rekke andre nordiske samarbeidsmekanismer som bidrar til løpende kontakt med EU. Varslingssystemet for EU/EØS-spørsmål sikrer at saker av fellesnordisk betydning drøftes i en nordisk ramme på et tidlig tidspunkt. Fellesorganet for Schengen gir mulighet til å drøfte gjennomføringen, anvendelsen og videreutviklingen av Schengen-regelverket.

Det nordiske samarbeidet om barn og ungdom koordineres av Nordisk ungdomskomiteé. Prioriterte saker er barns og unges vilkår i spredt bebygde områder, ungdomsforskning og utvikling av barne- og ungdoms-

organisasjoner i de baltiske landene og Russland. Det er et bredt nordisk tverrfaglig miljøsamarbeid. Styringsgruppen for landbruks- og miljøsektoren arbeider med forbedret ressursutnyttelse, biologisk mangfold, jorderosjon, reindrift, alternative produksjonsmetoder og kulturmiljø og kulturlandskap. Et prosjekt om jordbrukets kulturlandskap er initiert fra norsk side. Nordisk genressursråd har sluttført et prosjekt om rettigheter og tilgang til genetiske ressurser og igangsatt oppfølgingsaktiviteter. Innen miljø- og fiskerisamarbeidet gjennomføres det prosjekter for å øke integreringen av miljøhensyn i fiskerisektoren, beskytte det biologiske mangfoldet og sikre grunnlaget for bærekraftig fiske, fangst og havbruk. Innen samarbeidet om miljøøkonomiske spørsmål er det prosjekter om virkemidler for å frakoble miljøbelastning og økonomisk vekst samt forvaltning av det biologiske mangfoldet i skog og våtmark.

Energi- og klimapolitikk er sentrale emner for Nordisk Ministerråd. En viktig oppgave har vært implementeringen av Østersjøregionen som et forsøksområde for de fleksible mekanismene under Kyoto-protokollen. Det er også igangsatt et prosjekt om fremtidige forpliktelser for reduksjon av klimagassutslipp etter 2012. Innen produktpolitikk gjennomføres det prosjekter knyttet til temaene miljøinformasjon, offentlige grønne innkjøp og standardisering. Det samarbeides om miljøvennlig næringsutvikling i de nordiske landene og håndtering av relevante spørsmål som kommer opp i EU, OECD og WTO. Videre samarbeider nordiske fagmyndigheter om kulturminneforvaltning, herunder gjennom oppfølging av landskapskonvensjonen. For det nordiske plansamarbeidet er det fastsatt målsettinger og forslag til aktiviteter, herunder i byutvikling der Norge er tildelt et spesielt oppfølgingsansvar.

Faglig samarbeid

Kultursamarbeidet utgjør 19 pst. av det totale nordiske budsjettet for 2004. Fra norsk side anses det som viktig å opprettholde kulturens sentrale plass i Ministerrådets samlede virksomhet. Det er igangsatt en gjennomgang av kultursektorens ulike samarbeidsorganer. Forslag til ny struktur legges frem for kulturministrene i høst. Samtidig arbeides det med en handlingsplan. Norge vektlegger videreføring av bredde og mangfold samt ivaretagelse av politisk styring og faglig forankring.

I 2004 er det avsatt midler til kultur i nærområdeprogrammene der formålet både er å formidle nordisk kultur og presentere nærområdenes kulturtradisjon og kulturtilbud i Norden. Herunder gis det årlige kulturmidler til barn og unge. Det satses også på nordiske kulturprosjekter i utlandet. På medieområdet har kulturministrene nylig vedtatt å etablere Nordisk Råds filmpris. Nordisk allmennkringkasting og digital innholdsproduksjon er vektlagt. Det drøftes om det skal etableres et nordisk fond for nye medier, og det er samarbeid mellom berørte departementer om opphavsrettslig lovgivning. Ministerrådets bevilgninger for det nordiske idrettssamarbeidet understøtter barns og unges

deltagelse på idrettsarrangementer. Nordisk Ministerråd bevilger også midler til Nordisk Kulturfond som prioriterer prosjekter for barn og ungdom, nordisk språkforståelse, nye medier og tiltak mot fremmedhat og rasisme.

Innen utdanning og forskning er det flere pågående prosesser, herunder oppfølgingen av hhv. arbeidet med nordisk forskning og innovasjon, institusjonsutredningen og den tidligere omtalte Norrback-rapporten, samt omorganiseringen av de nordiske mobilitets- og nettverksprogrammene og samarbeidet med nærområdene. Forskningsministrene har besluttet opprettet et nytt nordisk samarbeidsorgan mellom de nasjonale forskningsfinansierende institusjoner i Norden med navn Nordforsk/Nordic Research Board. Dette vil erstatte Nordisk forskningspolitisk råd og Nordisk forskerutdanningsakademi. På den forestående sesjonen i Nordisk Råd vil det bli fremmet en ny treårig strategi for utdannings- og forskningssamarbeidet. Arbeidet med gradvis overføring av nordiske institusjoner til nasjonalt ansvar fortsetter. For Norges del gjelder dette Nordisk institutt for sjørett ved Universitetet i Oslo og Nordisk samisk institutt i Kautokeino.

På miljøområdet er det foretatt en evaluering av inneværende miljøhandlingsprogram som viser at stort sett alle mål og aktiviteter er gjennomført. Det er utarbeidet et nytt handlingsprogram med tiltak innen miljø og helse, hav, natur/kulturmiljø og friluftsliv samt bærekraftig produksjon og forbruk. Det legges vekt på oppfølging av den nordiske bærekraftstrategien, det nordiske samarbeidet i internasjonale prosesser, EU-relaterte saker og tiltak i nærområdene. Det nordiske miljøsam arbeidet omfatter også arbeidet med å redusere utslippene av radioaktive stoffer fra gjenvinningsanlegg i Nordens nærområder og drøftinger av atomsikkerhet i "Nordic Nuclear Coordination Group". Et viktig instrument i miljøarbeidet med nærområdene er Det nordiske miljøfinansieringsselskapet (NEFCO). Miljøministrene besluttet i oktober 2003 at Finland, Island, Norge og Sverige forhøyer grunnkapitalen for NEFCOs investeringsfond for perioden 2004-2007.

Det nordiske energisamarbeidet er konsentrert om tre områder: elektrisitetsmarkedet, klimapolitiske spørsmål og samarbeid i Nordens nærområder. Innen elektrisitet fokuseres det på felles nordisk tilnærming til forsyningssikkerhet og økt samordning mellom sentralnettselskapene. Klimapolitisk arbeides det som omtalt med Østersjøregionen som utprøvningsområde for Kyoto-protokollens fleksible mekanismer. For nærområdene følger man opp energiministrenes beslutning om å fortsette østersjøsam arbeidet.

Det næringspolitiske nordiske samarbeidet har som mål å etablere Norden som én næringsregion og derigjennom styrke konkurransedyktigheten for nordisk næringsliv. Ambisjonen er å bidra til en merkbar reduksjon av ulikhetene mellom nasjonale regelverk. Den nyetablerte institusjonen "Nordic Innovation Centre" (NICE) blir Nordisk Ministerråds viktigste instrument i gjennomføringen av det eksisterende samarbeidsprogrammet. Videre er det utarbeidet forslag til et

nordisk innovasjonspolitisk samarbeidsprogram som vil bli lagt fram på ministermøtet i høst.

I det regionalpolitiske nordiske samarbeidet er det en utfordring å skape forståelse i EU for særskilte regionalpolitiske utfordringer i Norden. Både Kommisjonen sin forslag til ny regionalpolitikk og nytt regionalpolitisk statsstøtteverk for 2007-2013 viser at de nordiske landene har lyktes med å skape en slik forståelse. I det videre arbeidet vil Ministerrådet legge vekt på målrettet erfaringsutveksling, kunnskapsutvikling, forskning og kompetansespredning samt samarbeid mellom regioner. På forestående sesjon i Nordisk Råd legges det frem et nytt samordningsprogram for regionalpolitikken. På bakgrunn av rapporten "Vest-Norden i det nordiske samarbeidet" og diskusjonene på Nordisk Råds sesjon i 2003, er det iverksatt en analyse av utviklingsmuligheter for NORA (Nordisk atlantsamarbeid) som en sentral organisator av samarbeidet rundt det nordlige Atlanterhav.

Fiskeri og jord- og skogbruk drøftes i nordisk sammenheng av matministrene. Ministerrådet har nedsatt en gruppe for å påskynde samordningsprosessene mellom jord- og skogbruk, fiskeri og næringsmidler. For den kommende fireårsperioden er det utarbeidet felles handlingsprogram som omfatter den totale virksomheten under matministerrådet. Innen fiskerisektoren vektlegges bærekraftig utnyttelse av havets levende ressurser, beskyttelse av marine økosystemer, forskning og ernæring. En skal iverksette aktiviteter som har relevans for de mest fiskeriavhengige områder. Med utgangspunkt i enkeltlandenes fiskeripolitikk skal en bidra til å finne fellesnordiske løsninger. Innen jord- og skogbruk vektlegges bærekraftig bruk, landsbygdutvikling, genetiske ressurser, biologisk mangfold og mattrygghet. Midlene fordeles i hovedsak til de permanente samarbeidsorganene som er Nordisk Genbank, SamNordisk Skogforskning, Nordisk genbank for husdyr og Nordisk kontaktorgan for jordbruksforskning. Miljøutfordringene blir prioritert. Samarbeidet med de baltiske landene og Nordvest-Russland videreføres.

Hovedmål for den økonomiske politikken i alle de nordiske landene er høy og holdbar vekst i produksjon og sysselsetting, lav arbeidsledighet og lav og stabil prisstigning. I årene framover vil aldringen av befolkningen legge et økt press på offentlige finanser. For å møte denne utfordringen legger alle landene vekt på høy yrkesdeltakelse og på å styrke statens formuesposisjon.

Nedbygging av grensehindre mellom de nordiske land har vært et av de prioriterte områdene for det nordiske samarbeidet også på det økonomiske og finansielle området. Finansministrene besluttet i mai å opprette et Nordisk virtuelt skattekontor. Også behovet for revisjoner i den nordiske skatteavtalen skal vurderes. Videre har ministrene drøftet tiltak for å få ned overføringstiden og gebyrene for grensekryssende betalinger innenfor Norden.

Finansministrene har drøftet nedsatte sosiale avgifter som regionalpolitisk virkemiddel i lys av Europakommisjonens første dokument om revisjon av retningslinjene for regional støtte i EU. Det legger opp til nedsatte

sosiale avgifter i visse områder med lav befolknings- tetthet. De nordiske finansministrene konkluderte med at selv om enkelte nordiske land er skeptiske til slik støtte, ville man ikke gå imot Kommisjonen forslag. Også alkoholbeskatning har stått på dagsorden. Det er altså besluttet å arbeide i EU-sammenheng for avskaf- ning av nullskattesatsen på vin, heving av minimums- skatten på alkohol og skatten på rusbrus, fremleggelse av en alkoholstrategi og opprettholdelse av bestem- melsen som innebærer at bare de varer som en privat- person selv transporterer, skal fritas for beskatning i hjemlandet. Det nordiske samarbeidet på det økono- miske og finansielle området har i perioden også omfattet drøftinger om grensekryssende handel i verdi- papirer. Det pågår samarbeid i skjæringsfeltet mellom miljø og økonomi på fellesnordiske interesseområder.

Den nordiske investeringsbanken (NIB) hadde et overskudd på 151 mill. euro (1283 mill. NOK) for regnskapsåret 2003, mot 142 mill. euro (1207 mill. NOK) i 2002. De nordiske finansministrene godkjente i oktober 2003 et forslag fra bankens styre om å utvide utlånsrammen for prosjektinvesteringer (PIL). Videre er det på bakgrunn av beslutning på statsminis- termøtet som omtalt undertegnet en overenskomst for de baltiske statenes medlemskap i NIB. De baltiske landene blir medlemmer av banken fra 1. januar 2005 med samme rettigheter og plikter som er fastsatt i de nåværende overenskomster. Det vises til nærmere omtale om dette samt utlånsrammen for PIL i budsjett- proposisjonen for Finansdepartementet 2005.

Det overordnede målet for det nordiske samferdsels- samarbeidet er å fremme effektiv, konkurransekraftig, sikker og miljøvennlig transport og trafikk i Norden og nærområdene. Et nytt handlingsprogram for 2004-2008 er vedtatt av Nordisk Ministerråd for transport. Det gis prioritet til trafikksikkerhet, bærekraftig mobi- litet, intelligente transportsystem og samarbeid i Øster- sjøregionen.

Samarbeidsprogrammet for bygge- og boligsektoren angir tre prioriterte felt: boligsosiale spørsmål, bærekraftig utvikling av sektoren og bypolitikk. På det boligsosiale området er siktemålet å bidra til utvikling av et moderne, sosialt balansert boligmarked. Innen bærekraft vektlegges bruk av økologiske byggemateri- aler og etablering av miljøvennlige boliger. Bypolitisk samarbeides det om utvikling av sunne, attraktive og spennende byer som kan tilby trygge rammer for bor- gernes liv, som det heter. Det planlegges et nordisk boligministermøte og et eventuelt nordisk-baltisk- polsk ministermøte i løpet av høsten 2004.

Nordisk samarbeid om narkotikapolitikk er høyt pri- oritert av Nordisk Råd, Nordisk Ministerråd og de nor- diske landenes regjeringer. Målsettingen er politisk og praktisk samråd, informasjonsutveksling og samord- ning av landenes synspunkter og innsatser i det inter- nasjonale narkotikasamarbeidet, herunder overfor nær- områdene. Det er vedtatt et samarbeidsprogram for 2001-2005 med vekt på utvikling av samarbeid om narkotikaproblemene med nærområdene.

Samarbeidsprogrammet for sosial- og helsesektoren dekker et vidt felt fra forskning og utdanning til infor-

masjons- og erfaringsutveksling og tilrettelegging for samkvem mellom landene gjennom konvensjoner og overenskomster. Det nordiske helsesamarbeidet er et godt utgangspunkt for drøftinger av aktuelle EU- og EØS-spørsmål. I WHO-sammenheng er det nordiske samråd før møter i styrende organer og felles tilnær- ming i enkeltsaker. Helse er også et viktig element i samarbeidet med nærområdene.

Det er et mål for Regjeringen å bidra til at alkoholpo- litiske spørsmål kommer høyere opp på dagsordenen både i europeiske og globale fora. Fellesnordisk støtte til nye initiativer på dette området er av stor viktighet. Med utgangspunkt i drøftinger i den nordiske gruppen er alkohol og folkehelse nå satt tydelig på dagsordenen i WHO. På norsk initiativ, og med økonomisk støtte fra Nordisk Ministerråd, er det etablert en database for overvåking av markedsføringen av alkohol i Norden.

På trygdeområdet undertegnet sosialministrene i fjor en ny konvensjon for å sikre at internordiske regulerin- ger ikke skal komme i konflikt med EU/EØS-reglene om koordinering av trygderettigheter. Alle landene har ratifisert konvensjonen, og det tas sikte på ikrafttre- delse i løpet av 2004. På sosialtjenesteområdet videre- føres iverksettingen av konvensjonen om sosialhjelp og sosiale tjenester fra 1996 der siktemålet er å side- stille nordiske borgeres rettigheter til sosiale tjenester.

Det nordiske helsesamarbeidet omfatter også en rekke andre områder, herunder fattigdom og sosial utstøting, IT i helse- og sosialsektoren, tiltak for men- nesker med nedsatt funksjonsevne, barns og unges psy- kiske helse, sosial- og trygdestatistikk, tjenestetilbud til personer med demens, antibiotikaresistens, helsebe- redskap og strålevern-, atomsikkerhets- og atombered- skap.

På arbeidsmarkeds- og arbeidsmiljøområdet er det utarbeidet et nytt samarbeidsprogram. Det vektlegger økt tilbud av arbeidskraft for å møte den demografiske utfordringen, et aktivt og inkluderende arbeidsliv, like- stilling mellom kjønnene og tiltak mot arbeidshindrin- ger og diskriminering av utsatte grupper. Et annet vik- tig tema er innvandrernes integrasjon på det nordiske arbeidsmarkedet og de utfordringene som følger av arbeidsinnvandring fra nye EU-medlemsland.

Handlingsprogrammet for det nordiske forbruker- samarbeidet har som mål å styrke forbrukernes retts- lige og økonomiske stilling, fremme deres rett til infor- masjon og undervisning og til å organisere seg for å beskytte sine interesser, samt ivareta helse og sikker- het. Det er vedtatt et nytt samarbeidsprogram med vekt på å styrke forbrukerbeskyttelsen samt å forsterke for- brukernes frie valg og beslutningsgrunnlag. Den nor- diske miljømerkeordningen Svanen har nå gyldige kri- terier for 58 produktgrupper. I september 2004 ble nordiske og baltiske forbrukerministere enige om økt nordisk-baltisk samarbeid om forbrukerbeskyttelse. Økt samarbeid med Russland vurderes.

Det overordnede målet for samarbeidet på området mattrygghet og ernæring er å beskytte forbrukerne mot helse- risiko knyttet til inntak av mat og drikke, beskytte mot villedende markedsføring, sikre matvarenes kvali- tet og oppmuntre til gode kostvaner. Det er enighet om

å legge risikoanalyse og føre-var-prinsippet til grunn for beslutninger på matområdet. Samarbeidet konsentreres om lovgivning, kontroll, toksikologi, mikrobiologi og kjemi knyttet til mat, kost- og ernæringsspørsmål, forbrukerinformasjon, samt koordinering av nordiske synspunkter i internasjonale fora. Under fjorårets møte mellom de nordiske og baltiske ministrene med hovedansvaret for mattrygghet og ernæring ble det vedtatt tre erklæringer om hhv. tettere samarbeid mellom de nordiske og baltiske land, økt samarbeid for å styrke mattryggheten i regionen samt utvikling av økologisk mat og landbruksproduksjon.

På likestillingsområdet er det gitt høy prioritet til samarbeidet mot handel med kvinner. Under et uformelt møte mellom baltiske og nordiske ministre for likestilling, justis og innenriks var det i fjor enighet om å danne en felles plattform på dette feltet. Fra norsk side er det iverksatt en rekke tiltak i oppfølgingen av Regjeringens handlingsplan mot handel med kvinner og barn. Videre pågår det fellesnordisk arbeid for å redusere lønnsforskjellene mellom menn og kvinner og å integrere likestillingsperspektivet i nordisk økonomisk politikk. Likestilling har også en sentral plass i Nordisk Ministerråds handlingsplan for barne- og ungdomspolitik. I tillegg vektlegges spørsmål knyttet til menn og likestilling.

Det nordiske lovsamarbeidet har som mål å skape mest mulig ensartet lovgivning for de nordiske landene. Det pågår kontinuerlig utveksling av informasjon og erfaringer om lovgivningsarbeid samt tilpassing og revisjon av lovgivningen med sikte på størst mulig rettslikhet. Samarbeidet om EU/EØS-spørsmål er en viktig del av det nordiske lovsamarbeidet, og anses som spesielt viktig for Norge som ikke-medlem i lys av at en stadig økende andel av lovarbeidet er initiert gjennom EU-regler.

EGne arbeidsgrupper har ansvar for nordisk samarbeid blant annet innenfor områdene strafferett og straffeprosess, familie- og arverett, sjørett og selskapsrett. Det er også et utstrakt samarbeid mellom de nordiske lands politimyndigheter, herunder gjennom Schengen-, Europol- og Interpol samt regionale samarbeidsavtaler om bekjempelse av kriminalitet i grenseområdene. En arbeidsgruppe skal komme med forslag til ytterligere utbygging og fordypning av det nordiske politisamarbeidet.

Gjennom EØS-finansieringsordningene utvikler Norge et nært samarbeid med de baltiske landene når det gjelder kriminalitetsbekjempelse og strafferettsapparatet. Andre felter hvor det er et godt lovsamarbeid i Norden og naboområdene, er miljøkriminalitet, samarbeid mellom de nordiske riksadvokater, kriminalomsorg, samarbeid med fengselsvesenet i Baltikum og Nordvest-Russland, samarbeid mellom de nordiske domstolsadministrasjoner, etterutdanning av nordiske dommere, redningstjenestesamarbeid og samarbeid om samfunnsikkerhet.

Det nordiske samarbeidet om informasjons- og kommunikasjonsteknologi skal videreutvikle mulighetene som ligger i stor utbredelse og bruk i regionen. De to foregående år er det lagt vekt på bredbånd og digitalt

innhold samt eForvaltning. Det nåværende islandske formannskapet prioriterer informasjonsteknologi og demokrati.

På området flyktninger og migrasjon er det en nordisk samrådsgruppe for flyktningsspørsmål (NSHF) som skal legge et grunnlag for utviklingen av fellesnordiske holdninger og ordninger. Norge har hatt formannskapet det siste året. Finland overtar høsten 2004. Videre er det et eget nordisk utlendingsutvalg samt et nordisk migrasjonsutvalg med nåværende dansk formannskap.

På området administrasjon og forvaltning har det i mange år vært et nært samarbeid mellom de sentrale statlige arbeidsgiverorganene. Søkelyset rettes mot pensjonsspørsmål, lønns- og personalpolitikk, samarbeid mellom nordiske statsetater og konkurransepolitisk samarbeid.

I det nordiske arbeidet knyttet til samer og nasjonale minoriteter skal ministrene med ansvar for samiske saker og samedingspresidentene i samarbeid utvikle det samiske folkets språk, kultur, næringer og samfunnsliv. Ministrene og presidentene ble i november 2003 enige om å opprette en nordisk samisk språkpris - "Gollegiella" - for å anerkjenne og synliggjøre innsats for samisk språk. Prisen deles ut første gang i november 2004. Arbeidet med et utkast til en nordisk samekonvensjon ventes å være ferdig i slutten av 2005. Samedingenes samarbeidsorgan, Samisk parlamentarisk råd, skal legge forholdene til rette for at samene bevarer og utvikler språk, kultur og samfunnsliv innenfor den enkelte nasjonalstat og på tvers av statsgrensene. Regjeringen anser Samisk parlamentarisk råd som et viktig organ for det nordiske samarbeidet og har bevilget midler til rådets virksomhet.

Videre har Regjeringen i samarbeid med finske myndigheter initiert et grenseprosjekt som involverer tre samiske grensekommuner i Finland og en rekke kommuner på norsk side. Statsministrene i de to land fikk seg forelagt en rapport om grunnlaget for videre samarbeid på et møte i mai 2004. Det er også igangsatt et samarbeid mellom Norge, Sverige og Finland om nasjonale minoriteter, herunder jøder, kvener, rom, romani og skogfinner.

Nordisk samarbeid utenfor Ministerrådet

På tross av ulik forankring i EU og NATO er det et godt fungerende nordisk utenrikspolitisk samarbeid. Europeisk integrasjon og sikkerhetspolitiske endringsprosesser innebærer at Norden i stadig større utstrekning har felles utenriks- og sikkerhetspolitiske interesser. Men det er en utfordring å opprettholde den nordiske profilen samtidig som tre av de nordiske landene nå må avstemme sin politikk med øvrige EU-land. Norge vil bidra til et fortsatt nært og fortrolig nordisk samarbeid om aktuelle utenrikspolitiske spørsmål.

Norge har særlig nytte av nordiske samråd om utviklingen innenfor EU, EØS og Schengen-samarbeidet, samarbeidet med nærområder og samarbeidet om konfliktforebyggende og fredsbevarende oppgaver. I FN-sammenheng pågår det nordisk samarbeid knyttet til Generalsekretærens høynivåpanel som skal vurdere

globale sikkerhetsutfordringer. De nordiske land samarbeider også om kandidaturspørsmål, herunder er det etablert en intern rotasjonsordning for kandidatur til FNs sikkerhetsråd.

Det er halvårslige nordiske og årlige nordisk-baltiske konsultasjoner på hovedstadsnivå for spørsmål knyttet til hhv. OSSE og Europarådet. Gjennom åpne informasjonskanaler har de nordiske land også en gjensidig interesse i samarbeid på det forsvars- og sikkerhetspolitiske området. Alle nordiske land deltar i kampen mot internasjonal terrorisme, blant annet gjennom bidrag til de militære operasjonene i Afghanistan og, mer langsiktig, gjennom engasjementet for bekjempelse av fattigdom og fremme av demokrati og menneskerettigheter.

I forbindelse med at Norge har påtatt seg ledelsen av observatøroppgaver for fredsprosessene i Sri Lanka og Sudan, er det lagt stor vekt på å få med de nordiske landene i mobilisering av internasjonal bistand og fremme av giverkoordinering (Sudan) og i observasjonsgruppen som overvåker våpenhvileavtalen mellom Sri Lankas myndigheter og De tamilske tigrene. Det har i de senere år også vært nordisk samråd i Det euroatlantiske partnerskapsråd (EAPC).

Når det gjelder utenrikshandel møtes de nordiske handelsministere årlig til uformelt samråd. Europaspørsmål og samarbeidet med Nordens nærområder har fått stadig større betydning på det økonomiske og handelspolitiske området. De uformelle informasjons- og konsultasjonsordningene er styrket de senere år. Norge deltar blant annet i en uformell nordisk samrådsgruppe for indre markedsspørsmål der en vurderer mulighetene for styrking av det indre nordiske markedet, herunder fjerning av gjenstående handels- og grensehindre. De nordiske land har også god uformell kontakt om WTO-spørsmål som for Norges del gir verdifull informasjon om EUs drøftelser, samtidig som nordiske EU-medlemsland land kan dra nytte av at Norge deltar i grupperinger hvor EU kun er representert ved Kommisjonen.

Det nordiske sikkerhets- og forsvarspolitiske samarbeidet er omfattende og prioriteres, både på politisk og fagmilitært nivå. De nordiske forsvarsministermøtene, som avholdes hver vår og høst, er et viktig forum der ministrene diskuterer politiske spørsmål av felles interesse, herunder forsvarsreformer og internasjonal krisehåndtering. Etableringen av "Nordic Co-ordinated Arrangement for Military Peace Support" (NORD-CAPS) i 1998 representerte en forsterkning av dette samarbeidet.

Også i utviklingssamarbeidet har de nordiske landene sammenfallende syn på mange områder. Det er samarbeid om politisk dialog, koordinering av synspunkter og posisjoner i forhold til FN, Verdensbanken og internasjonale organisasjoner samt om praktiske tiltak på landnivå. Nordiske ministere og statssekretærer med ansvar for utviklingssamarbeid møtes jevnlig, og det er regelmessige konsultasjoner på embetsnivå knyttet til forskjellige bistandsområder.

Det ble i fjor inngått en avtale mellom zambiske myndigheter og Finland, Sverige, Danmark, Norge,

Nederland og Storbritannia som knytter an til harmonisering av bistanden. I dette tilfellet innebærer harmoniseringen en betydelig administrativ lettelse for Zambias forvaltningsapparat. De nordiske landene er en drivkraft i OECD/DAC for økt giverkoordinering på landnivå. I Afrika er det foreløpig samarbeidet mellom Norge og Sverige som har gitt flest konkrete resultater, herunder i Malawi og Uganda.

Det er nært samarbeid mellom de nordiske landene i multilaterale utviklingsorganer. I forberedelsene til styremøter i FNs fond og programmer møtes man regelmessig for å samordne nordiske lands holdninger. Det er også god kontakt i arbeidet overfor viktige særorganisasjoner i FN, og det er styresamarbeid i Verdensbanken og de regionale utviklingsbankene. De nordiske land legger alle vekt på å sikre at det overordnede målet om fattigdomsreduksjon blir styrende for utformingen og gjennomføringen av virksomheten i utviklingsbankene. Det er felles nordisk engasjement i gjennomføringen av Verdensbankens og IMF's gjeldsletteordning for de fattigste utviklingslandene, og det er tett nordisk koordinering i de pågående forhandlingene om påfylling av Verdensbankens fond for disse landene. Det er felles nordiske bestrebelser for å sikre fremdriften i den pågående reformprosessen i FN. Og det gjennomføres felles prosjekter i det nordiske utviklingsfondet (NDF).

Oppfølging av Nordisk Råds rekommandasjoner (anbefalinger)

I rekommandasjon 4/2003 bes de nordiske lands regjeringer om å undersøke mulighetene for å gjennomføre rabattordninger for ungdom og studerende på statlige og statlig støttede transportsystemer. I sin besvarelse meddeler regjeringene at det er store forskjeller mellom landene både hva angår organiseringen av transportsystemene og prinsippene som er lagt til grunn for rabattordningene. Norge anser ikke at rekommandasjonen fra Nordisk Råd krever videre oppfølging fra norsk side.

I rekommandasjon 5/2003 om pensjoner og førtidspensjonering bes Nordisk Ministerråd om å se på beskatningen av pensjoner for å oppnå en lik anvendelse av skatteavtalen samt å forenkle prosedyrene for bedømmingen av førtidspensjon og rehabilitering slik at undersøkelse og vedtak blir gjort i ett land i stedet for i berørte land. Beskatning av pensjoner reguleres av den nordiske skatteavtalen. Problemet med "dobbeltskatning" er knyttet til dobbelt betaling av trygdeavgift for helsetjenester. Trygdeavgifter reguleres av EØS-avtalens trygderegler. I de tilfellene hvor Norge, etter EØS-retten, er ansvarlig for å yte helsetjenester til en pensjonist, anser Regjeringen at en har eksklusiv rett til å kreve trygdeavgift for slike tjenester. "Dobbeltskatning" er i hovedsak et norsk-svensk fenomen og oppstår pga. ulik finansiering av helsetjenestene. Disse finansieres i Sverige over skattedelen uten at andelen som går til helsetjenester kan identifiseres. Problemet oppstår når Norge krever inn trygdeavgift og Sverige beskatter pensjonen. Etter Regjeringens syn er det da Sverige som i uidentifiser-

bar utstrekning tar seg betalt for helsetjenester som de ikke har ansvaret for og heller ikke betaler.

Når det gjelder spørsmålet om bedømmingen av førtidspensjon og rehabilitering, har trygdesektoren vurdert muligheten for å la grunnlaget for vurdering av rett til ytelse i ett land også gjelde i et annet nordisk land. Det er konkludert med at så vel ulikt lovgrunnlag som ulike vurderingsprinsipper medfører at det er vanskelig å overføre rettigheter direkte. Det er i stedet tatt initiativ til en samarbeidsmodell for å forbedre den administrative samhandlingen mellom landene i disse sakene.

For rekommandasjon 9/2003 vedrørende tiltak mot prostitusjon og handel med kvinner vises det til tiltakene i Regjeringens handlingsplan mot handel med kvinner og barn som ble lansert i februar 2003. Planen omfatter 23 tiltak, og Justisdepartementet koordinerer en tverrsektoriell innsats for å gjennomføre planen. Det vises også til at det i Norge er straffeforbud mot menneskehandel som korresponderer med definisjonen i Palermo-protokollen, og at Norge har ratifisert FNs konvensjon mot grenseoverskridende organisert kriminalitet for å forebygge, bekjempe og straffe handel med mennesker.

For rekommandasjon 23/2003 vedrørende rovdyrforvaltning vises det til et godt skandinavisk forvaltningssamarbeid for den grensekryssende rovviltbestanden. Herunder er det en rekke formelle og uformelle sammenhenger der politikere, forvaltere, forskere, næringsdrivende og andre interesserte kan møtes. Etter Regjeringens vurdering er det ikke behov for årlige gjensidige møter på politisk nivå som kun er knyttet til temaet rovvilt. For å sikre en best mulig forvaltning av rovviltartene er det i stedet viktig å styrke det eksisterende nordiske samarbeidet om rovviltforskning, bestandsovervåking, datautveksling, forvaltningsgrep mv.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Reidun Gravdahl, lederen Thorbjørn Jagland, Jens Stoltenberg og Gunhild Øyangen, fra Høyre, Mette Korsrud, Inge Lønning, Oddvard Nilsen og Finn Martin Vallersnes, fra Fremskrittspartiet, Harald Espelund og Christopher Stensaker, fra Sosialistisk Venstreparti, Kristin Halvorsen og Bjørn Jacobsen, fra Kristelig Folkeparti, Jon Lilletun og Lars Rise, og fra Senterpartiet, Åslaug Haga, viser til de grunnleggende endringene i rammebetingelsene for det nordiske samarbeidet som følge av utvidelsene av NATO og EU våren 2004. Begge utvidelsene vil kunne bidra til å styrke det nordiske sikkerhetsfellesskapet og støtte fremveksten av en nordisk identitet på stadig flere politiske saksområder. Forholdet til Russland er av avgjørende betydning for både nordisk og europeisk sikkerhet. Å integrere Russland i både nordiske og europeiske samarbeidsordninger er derfor av stor betydning. Komiteen vil derfor gi sin

tilslutning til nærområdestrategien fra Nordisk Ministerråd slik den står beskrevet i meldingen. Det er etter komiteens syn også viktig å ta i betraktning det "videre" nærområdet konkret knyttet til utviklingstrekkene i Hviterussland og Ukraina. Som i Russland er utfordringene her knyttet til demokratisering, markedsøkonomi, miljøsikkerhet og internasjonalt samarbeid.

Komiteen vil i denne sammenhengen også peke på de sammenhenger som eksisterer mellom EUs nordlige dimensjon og regionale samarbeidsorganer som Nordisk Ministerråd, Arktisk Råd og Barentsrådet. Hensikten med disse samarbeidstiltakene er å bygge ned de gamle skillelinjene mellom øst og vest og samtidig bygge ut felleseuropeiske styringsmekanismer på både regionalt og europeisk nivå. Målsettingen må derfor, etter komiteens syn, være at relasjonene mellom Norden og Russland blir best mulig, slik at felles utfordringer kan håndteres på en mest mulig hensiktsmessig måte.

Det er mot en slik bakgrunn en høy grad av komplementaritet mellom EUs nordlige dimensjon og Nordisk Ministerråds kommende Russlandprogram. Derfor er det av stor betydning at begrepet "nordisk nytte" får et mest mulig konkret innhold. Som beskrevet i meldingen innebærer dette begrepet at de nordiske landene oppnår mer ved å samarbeide enn ved å handle hver for seg. For at dette skal lykkes, kreves det, etter komiteens syn, at de ulike regionale og felleseuropeiske samarbeidsmekanismene utfyller hverandre.

Mot denne bakgrunn er derfor komiteen tilfreds med at målsettingene for Nordisk Ministerråds samarbeid med de baltiske land nå i all hovedsak må betraktes som oppnådd. Komiteen er også tilfreds med at samarbeidet med de baltiske land i fremtiden skal få en mer langsiktig og fullt ut jevnbyrdig karakter, hvor aktiviteter planlegges og finansieres i fellesskap.

Komiteen vil også påpeke de store miljøutfordringene som de nordiske land og Russland står overfor i nord. Mot denne bakgrunn er komiteen særdeles tilfreds med at Russland nå har sagt seg villig til å ratifisere Kyoto-protokollen. Uten russisk ratifikasjon ville hele avtalen ha hatt en usikker fremtid, og med det også arbeidet for å få begrenset klimagassutslippene. Russland står for rundt 17 pst. av verdens utslipp. Med denne russiske tilslutning blir nå Kyoto-protokollens målsettinger lettere å nå.

Konsekvensen av dette er at det da blir langt lettere å samarbeide om håndteringen av felles miljøutfordringer slik dette eksempelvis kommer til uttrykk i Barentsrådet og i Arktisk Råd. Komiteen viser her til meldingens omtale av handlingsplanen mot forurensning av Arktis. Et viktig mål med denne handlingsplanen er å bistå Russland slik at de skal kunne slutte seg til og gjennomføre internasjonale miljøavtaler av betydning for forurensning i Nordområdene. Mot denne bakgrunn støtter komiteen meldingens beskrivelser av norske interesser knyttet til utdypingen og videreutviklingen av samarbeidet i Arktisk Råd. De norske interessene er først og fremst knyttet til at dette rådet skal bli et substansielt og politisk relevant organ for sirkumpolart samarbeid.

Komiteen vil også understreke betydningen av det arbeidet som gjøres for å bygge ned grensehindringene mellom de nordiske land. Komiteen er av den oppfatning at det arbeidet som nå gjøres i Øresund-regionen for å gjøre denne regionen til en "felles arbeidsplass", bør være et forbilde for hvordan dette arbeidet kan drives fremover. Komiteen vil også vise til de konklusjonene som trekkes i rapporten "Nordboernes rettigheter", der de gjenstående grensehindringene beskrives og analyseres. Som denne rapporten er også komiteen av den oppfatning at god informasjon trolig er den viktigste enkeltfaktor i forbindelse med grensehindringer. Det er komiteens mening at nedbyggingen av grensehindringene i Norden er viktig for utviklingen av en felles nordisk identitet og samhörighet. Mot denne bakgrunn representerer også det nordiske samarbeidet, etter komiteens syn, en egenverdi som bør videreføres og videreutvikles uavhengig av andre samarbeidskonstellasjoner.

Dette vil også ha økonomiske konsekvenser i den forstand at et godt funksjonerende nordisk hjemmemarked vil være en forutsetning for at bedrifter kan gå ut og konkurrere internasjonalt. Mot denne bakgrunn støtter komiteen også det arbeid som skal gjøres i tiden som kommer når det gjelder å bygge ned de eksisterende grensehindringene for næringslivet. Samtidig er det, som meldingen også understreker, viktig å bidra til at Norden utvikles til en region hvor mennesker, kunnskap og kompetanse, innovasjon og kapital kan flyte fritt. Mot en slik bakgrunn ser komiteen frem til de konklusjoner som etter hvert vil bli trukket om det felles nordiske arbeidsmarkedet også skal omfatte nordboere med permanent oppholds- og arbeidstillatelse i ett av de nordiske land. Komiteen erkjenner imidlertid at dette arbeidet foreløpig har stanset opp som følge av at fire av de nordiske landene har tatt i bruk overgangsordningene som følge av utvidelsen av EU og EØS. Komiteen vil likevel være av den oppfatning at dette arbeidet bør videreføres i takt med at disse overgangsordningene avvikles.

Til tross for at de nordiske land har ulike tilknytningsformer til EU og NATO, setter likevel disse institusjonene nye rammer for det nordiske samarbeidet. Komiteen er derfor enig i at det nordiske samarbeidet er en helt vesentlig hjørnestein i Norges europapolitikk. På bakgrunn av at de nordiske land på mange områder deler felles verdier, er derfor mulighetene til stede for at EUs utvikling kan påvirkes i en retning som fra nordisk hold anses for å være formålstjenlig. I forbindelse med EUs nye konstitusjonelle traktat har det kommet inn mange elementer som etter komiteens syn vil bidra til å trekke EU lenger i demokratisk retning. Komiteen viser her til de nye bestemmelsene i Konstitusjonen som styrker de nasjonale parlamentenes rolle i EUs lovgivningsprosess. I tillegg øker åpenheten i Rådets lovgivende arbeid, og borgerens rettigheter styrkes. I denne forbindelse vil komiteen i særlig grad trekke frem charteret for fundamentale rettigheter, som er innskrevet i Konstitusjonens andre del.

Mot denne bakgrunn forsterkes viktigheten av et nordisk samarbeid som følge av at EU-prosessen utvikles til å bli det vesentligste europeiske fellesprosjekt.

Også det nordiske sikkerhets- og forsvarspolitiske samarbeidet styrkes. Komiteen vil i særlig grad fremheve viktigheten av at Sverige og Finland deltar i NATOs PARP-prosess (Planning and Review Process) som er en del av deres deltakelse i NATOs Partnerskap for fred (PfP). PARP-prosessen bidrar til at Sverige og Finland lettere kan delta i NATO-ledede operasjoner av fredsbevarende karakter. I tillegg vil komiteen fremheve viktigheten av både NORDCAPS (Nordic Coordinated Arrangement for Military Peace Support) og SHIRBRIG (Multinational Stand-by High Readiness Brigade for UN Operations). Alle disse samarbeidstiltakene bidrar til å redusere noen av de ulempene som oppstår som følge av at ikke alle de nordiske landene har en felles sikkerhetspolitisk forankring i NATO. Komiteen vil dermed uttrykke sin støtte til et forsterket nordisk sikkerhets- og forsvarspolitisk samarbeid. I særlig grad blir det viktig å forsøke å begrense de ulempene som oppstår som følge av ulik sikkerhetspolitisk tilknytning.

Styrkingen av det nordiske samarbeidet på det sikkerhets- og forsvarspolitiske området har også implikasjoner for EUs videreutvikling av sin felles sikkerhets- og forsvarspolitikk (ESDP). Også i denne sammenheng vil komiteen fremheve viktigheten av at dette samarbeidet utvikles i nært samarbeid med NATO. Komiteen vil i særlig grad påpeke at en må unngå uheldige dupliseringer mellom disse to organisasjonene. Samtidig vil komiteen si seg enig i meldingens omtale av at Norden i økende grad har felles utenriks- og sikkerhetspolitiske interesser.

Det er etter komiteens mening av stor betydning at de nordiske landene også samarbeider om utviklingspolitikken. Komiteen vil i denne sammenheng gi sin tilslutning til meldingens omtale av et økt giversamarbeid. Komiteen vil også vise til St. meld. nr. 35 (2003-2004) Felles kamp mot fattigdom - En helhetlig utviklingspolitikk. Komiteen vil i denne sammenheng også vise til denne meldingens omtale av det norsksvenske samarbeidet om bistand til Malawi. Siden januar 2002 har Norge forvaltet all svensk bistand til dette landet. Det felles landprogrammet omfatter godt styresett, helse, hiv/aids og offentlig økonomiforvaltning. Norge og Sverige finansierer halvparten av fellesprogrammet hver. Både svenske og norske institusjoner er involvert i samarbeidet, og den norske ambassaden bruker begge lands ekspertise. Delegert samarbeid innebærer at Sverige i dette tilfellet delegerer myndighet til Norge for forvaltning av sin bistand til Malawi. En slik arbeidsdeling gjøres på programnivå mellom Norge og Sverige i mange land, men det er kun i Malawi dette skjer for hele bistanden til et land. Mot denne bakgrunn mener komiteen at der dette er hensiktsmessig, bør en slik type samarbeid også prøves i andre land.

Komiteen vil også vise til at det i den senere tid har vært en diskusjon om man skal etablere et nordeuropeisk parlamentarisk samarbeidsorgan. Komiteen

er av den oppfatning at dette kan være et positivt tiltak dersom det kan bidra til å strømlinjeforme og rasjonalisere de allerede eksisterende samarbeidsstrukturer. Komiteen mener likevel at mye gjenstår før en kan etablere et slikt organ. Det må eksempelvis avklares hva et slikt organ kan gjøre i forhold til de eksisterende organene. Videre bør det avklares hvilke land og regioner som skal være representert og hvor de geografiske grensene for samarbeidet skal gå.

Komiteen mener på denne bakgrunn at det er behov for å utrede muligheten for å etablere et parlamentarisk partnerskap for Nord-Europa, og ber Regjeringen komme tilbake med en vurdering av dette i

neste års stortingsmelding om det nordiske samarbeidet.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

St.meld. nr. 48 (2003-2004) - om nordisk samarbeid - vedlegges protokollen.

Oslo, i utenrikskomiteen, den 20. oktober 2004

Thorbjørn Jagland
leder

Inge Lønning
ordfører

